

5. Трубецкой С. Н. По поводу правительственного сообщения о студенческих беспорядках. *Санкт-Петербургские ведомости*. 1896. 24 декабря. С. 1–13.

6. Університетська автономія : зб. ст. / упоряд.: С. Квіт та ін. Київ : Дух і Літера, 2008. 368 с.

УДК 373.5.016:6]:792

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Цина Андрій Юрійович, Колісник Євгеній Олегович
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядаються концептуальні засади розвитку особистості учнів засобами театральної педагогіки на уроках трудового навчання. Аналізуються критерії, показники та рівні розвитку особистості.

Ключові слова: концепція, театральна педагогіка, розвиток особистості, трудове навчання

Важливість концептуального дослідження визначається нами необхідністю пояснення та прогнозування з допомогою наявних структурних концепцій театральної педагогіки шляхів застосування засобів акторської майстерності у трудовому навчанні та вихованні школярів. Використання засобів театральної педагогіки визначається системою ідей, побудов і принципів, які пояснюють організоване певним чином становлення особистості учня, а також прогнозують у часі певні його особистісні зміни.

За концепцією А.Макаренка [4; 5]:

- організація колективної діяльності школярів з трудового навчання за «законом руху колективу» на уроці через програвання театралізованих сцен-імпровізацій, що складаються із заданих учителем сюжету, ролей і тексту;

- вплив на особистість школяра, за «принципом паралельної дії», опосередковано через учнівський колектив та його актив, які мають бути обов'язково повністю задіяними у театралізованій творчій ігровій діяльності;

- за «системою перспективних ліній» наслідування учнями майстерно продемонстрованих учителем на уроці трудових дій, викликає у школярів спільні емоційні переживання «завтрашньої радості» усвідомленням можливості в майбутньому навчитися виконувати трудові прийоми так якісно, швидко, як це робить вчитель.

За концепцією К. Станіславського [8]:

- драматизація подій історії науки, техніки та технологій, фактів (за змістом програми трудового навчання), працюючи над відбором історичного матеріалу із життя та діяльності винахідників, учених-дослідників різних епох і країн, над режисурою самодіяльної міні-вистави, виразністю образу, засобів і методів акторської техніки;

- вправа «Діалоги» розвиває творче мовленнєве самопочуття у спілкуванні: один учень обґрунтовує, захищає, відстоює, наприклад, викладені в його проекті ідеї щодо будови і принципу дії об'єкту проектування, а інший школяр виступає в ролі опонента, який може критично оцінювати або схвалювати висловлені ним думки. Потім партнери міняються ролями;

- залучення школярів до участі в позаурочній роботі з підготовки до проведення вечорів науки і техніки, конкурсів Малої академії наук, майстер-класів, олімпіад з трудового навчання, під час яких учні вдосконалюють уміння і навички виразного мовлення.

За концепцією англійських педагогів-філологів А. Мелі і А. Дафа [11]:

- юмористична забарвленість стилевих імпровізаційних завдань-драматизацій, заохочення нестандартних, по справжньому дотепних рішень під час виконання учнівського проекту на тему «Приготування бутербродів». Учнями 5 класу була створена юмористична «анталогія» театру, тематичною основою якого стала «Балада про королівський бутерброд» С. Маршака [6], обіграна в стилі англійського королівського театру (трагікомедія), в стилі агіттеатру (буфонада), в стилі сучасного театру (сцени з життя провінції) з варіюванням антуражу, музичного оформлення, пластики та інших засобів втілення образів;

- імпровізації за творами класиків живопису, в яких представлена лише заключна картина, а передісторія створюється самими учасниками театралізації, причому можливим є введення інших ролей, персонажів. Задача школярів – не просто висвітлити сценічними образами те, що художник показав на полотні, а показати акторськими засобами, які відбувалися події до моменту, що зображений на картині («Знову двійка», «Прибув на канікули», «Переекзаменовка» Ф. Решетнікова, «Трійка» В. Перова, «Оленка» В. Васнецова, «Біля дверей школи» М. Богданова-Бельського, «За сніданком» З. Серебрякової).

Критерії розвитку особистості визначають міру сформованості її складників в учнів за ознакою продуктивності їхнього вияву в освітній діяльності: творча активність, сформованість умінь емоційно-психологічного впливу, здатність до засвоєння предметних техніко-технологічних знань і вмінь, та позитивні образні почуття [1; 2; 3; 7; 9].

Показники розвитку особистості: образне мислення, емоційна пам'ять, розвинутість уваги, волі, уяви, здібностей, здатність до впливу на особистість засобами акторської техніки (загальна пантоміміка (міміка, жести, пластика), голос, гнучкість, виразність, інтонація мовлення, відбиття у погляді відтінків внутрішнього стану, передача ідей на рівні навіювання, володіння волею слухачів), навченість творчості, творче спілкування особистості, духовна культура школярів.

Рівні розвитку особистості: характеризують досягнення суб'єктів базової шкільної освіти у освітній діяльності та визначаються нами на підставі критеріїв продуктивності суспільного вияву показників розвитку особистості засобами театральної педагогіки. Розвиток особистості виявляється у динаміці успіхів учнів 5-9 класів, що вимагає аналізу рівнів її вияву, уникаючи негативних оцінок (незадовільно та неприйнятно), за позитивними показниками індивідуальних особливостей у їхньому досягненні (високий, достатній, середній, початковий) [10].

Критерії, показники та рівні розвитку особистості засобами театральної педагогіки

Критерії оцінювання	Показники оцінювання	Рівні сформованості
Творча активність	Навченість творчості, творче спілкування особистості, духовна культура школярів	ВИСОКИЙ 10-12 балів

Сформованість умінь емоційно-психологічного впливу	Здатність до впливу на особистість засобами акторської техніки: загальна пантоміміка (міміка, жести, пластика); голос, гнучкість, виразність, інтонація мовлення; відбиття у погляді відтінків внутрішнього стану; передача ідей на рівні навіювання; володіння волею слухачів.	ДОСТАТНІЙ 7-9 балів
Здатність до засвоєння предметних техніко-технологічних знань	Розвиток уваги, волі, уяви, здібностей	СЕРЕДНІЙ 4-6 балів
Позитивні образні почуття	Образне мислення та розвиток емоційної пам'яті.	ПОЧАТКОВИЙ 1-3 бали

Перспективним напрямком подальших досліджень є дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики впровадження елементів театральної педагогіки на уроках трудового навчання.

Перелік використаної літератури

1. Асмолов А. Г. Культурно-историческая психология и конструирование миров. Москва: «Институт практической психологии», 1996. 768 с.
2. Вікова психологія / за ред. дійсного члена АПН СРСР Г. С. Костюка. Київ : Радянська школа, 1976. 269 с.
3. Леонтьев А. Н. Начало личности – поступок. *Избранные психологические произведения* в 2-х т. / Под ред. В.В. Давыдова – Т.1. Москва: Педагогика, 1983. 385 с.
4. Макаренко А. С. Педагогические сочинения : в 8-ми т. Т. 4. Москва : Педагогика, 1984. 400 с.
5. Макаренко А. С. Педагогическая поэма. Главы «Театр», «Завоевание Кураяжа» / Сост., вступ. ст., примеч., пояснения С. Невская. Москва : ИТРК, 2003. 736 с.
6. Маршак С. Балада про королівський бутерброд [Електронний ресурс]. URL: <https://jak.bono.odessa.ua>. (дата звернення: 20.08.2020).
7. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник. 2-е вид. Київ, 1999. 350 с.
8. Станиславский К. Работа актера над собой. Собр. соч.: в 9 т. Москва: Искусство, 1990. Т. 3. Ч. 2: Работа над собой в творческом процессе воплощения. 508 с.
9. Станиславский К. С. Статьи, речи, беседы, письма. Москва: Искусство, 1953. 465 с.
10. Трудове навчання. 5-9 класи: практ. посібник для вчителів. Упорядник С. М. Дятленко; за заг. ред. А. І. Терещука. Харків : Ранок, 2017. 128 с.
11. Alan Maley, Alan Duff. Drama Techniques. Cambridge University Press, 2013. 258 p.